

ÜNİTE 1: TÜRKLERİN İSLÂMLAŞMA SÜRECİ ve İDİL (VOLGA) BULGAR DEVLETİ

1- Türklerin İslam dinine geçmeden önceki dini **Şamanilik (Gök Tanrı İnancı)** idi.

2- Emeviler döneminde Türklerin İslam'a sıcak bakmama nedenleri şunlardır:

Mevali politikası, Baskı uygulanması, Haksız vergiler, Kendi dinlerine bağlılık.

3- Türklerin İslâmlaşmasına katkı sağlayan önemli olay **Talas Savaşı (751) dir.**

4- İlk Müslüman Türk devleti **İdil Bulgarları dir.** (İlk bağımsız Müslüman Türk devleti olan İdil Bulgarlarının nasıl Müslüman olduğunu anlatan İbn FADLAN dir.)

5- İdil (Volga) Bulgarları **Almış Han hükümdarı döneminde** Müslüman olmuşlardır. Abbasi halifesi Muktedir Billah yardımıyla oldu. Almış Han adını **Cafer b. Abdullah** olarak değiştirdi.

6- İdil (Volga) Bulgarları **922 yılında** Müslüman olmuşlardır.

7- İdil Bulgarlarının müslüman olmasında etkili olan devlet **SAMANİLER** devletidir.

8- İdil (Volga) Bulgarlarının en önemli kenti **Bulgar** dir.

9- İslâm fetihleri esnasında Bulgar-Bizans ittifakıyla mücadele etmiş komutan **Mesleme b. Abdülmelik'dir.** (Mesleme b. Abdülmelik İstanbul'u kuşatırken bu olay oldu.)

10- **İlteber unvanı** İdil Bulgarlarının hükümdarları için kullanılır.

11- **İrnek**, Bulgar hanlarının ortak atası olarak kabul edilir.

12-İdil (Volga) Bulgarlarının yakın ve amansız düşmanları **Hazarlar** dir.

13- İdil (Volga) Bulgarlarının bir elçilik heyeti göndererek görüştüğü İslâm devlet başkanı **Gazneli Mahmud** dur.

14- Hindistan seferlerine katılarak bölgenin sosyal-kültürel ve dini durumları ile ilgili eser veren ve "Tahkik malil hind" eserin sahibi **BİRUNİ** dir.

ÜNİTE 2: KARAHANLILAR

- Karahanlıların kökenini Türk tarihçi Reşat Genç'e göre YAĞMA'lar oluşturmuştur.
- Karahanlı Devleti 840 yılında Bilge Kül Kadir Han tarafından kurulmuştur.
- Karahanlı Devleti 944 veya 945 yılında Satuk Buğra Han zamanında Müslüman oldular. Satuk Buğra Han adını Abdülkerim olarak değiştirdi. el-Mücahid ve el-Gazi unvanlarını kullandı.
- Mâverâunnehir'i fetheden ve adına para basılan ilk Karahanlı'nın Kılıç Buğra Han olduğu görülmektedir.
- İlig Han Nasr o tarihte Abbâsî Halifesi Kâdir-Billâh'ı tanıyan ilk Karahanlı hükümdarıdır.
- 1042 yılında Karahanlı Devleti Doğu ve Batı koluna resmen ayrıldılar.
- Doğu Karahanlılar Devletinin İlk hükümdarı Süleyman Arslan Han b. Yusuf'tur.
- Doğu Karahanlıların arasında en meşhur olanı Tavgaç Buğra Kara Hakan babası gibi âlimleri destekledi. Yusuf Has Hacib meşhur eseri *Kutadgu Bilig*'i ona ithaf etmiştir.
- Halk bayramlarına ŞÖLEN veya HAN-I YAĞMA, hükümdarın şemsiyesine ÇETR, hükümdarın davuluna NEVBET denir.
- Türk-İslâm edebiyatına ait ilk örnekler bu dönemde ortaya konulmuştur. Arap harfleriyle Türkçe kitaplar ilk defa bu dönemde yazılmaya başlanmıştır.
- *Kutadgu Bilig*'i Yusuf Has Hâcib 1069 yılında Balasagun'da yazmaya başlamış Kaşgar'da tamamlamıştır. Doğu Karahanlı Hükümdarı Tavgaç Ulug Buğra Kara Han'a takdim edilmiştir. *Kutadgu Bilig*, mesnevî tarzında kaleme alınmış 6645 beyitlik bir siyasetnamedir. Türk devlet teşkilatını anlatan en önemli kaynaktır. "Saadet Veren İlim" anlamına gelmektedir.
- Karahanlı devri Türk Edebiyatının ikinci ve önemli örneği Kaşgarlı Mahmud b. Hüseyin b. Muhammed'in *Dîvânü Lügati't-Türk* adlı eseridir. Kaşgarlı Mahmud *Dîvânu Lugati't- Türk* adlı eserini 1072-1077 tarihleri arasında yazmıştır. Türkçe'den Arapça'ya bir sözlüktür.
- Edib Ahmed Yuknekî'nin *Atebetü'l- Hakâyık* adlı eseri Ahlâk ve öğüt kitabıdır.

ÜNİTE 3 GAZNELİLER

- Gazneli devleti **Levik hanedanının** ortadan kaldırılmasıyla kurulmuştur. Gazneliler **Kalaç Türklerinden** oluşuyordu.
- Gazneliler, Sâ mânî devlet kadrolarında önemli görevler yapan Türk Memlûklerinden Alptegin tarafından kurulmuştur.
- **Gazneli Devletinin kurucusu Alp Tegin'in** ölümü üzerine yerine **Sebüktegin** geçmiştir.
- Sultan Gazneli Mahmud'un ilk defa adına hutbe okuttuğu halife **Halife Kadir Billah'tır.**
- Gazneli Mahmud Sâ mânîler tarafından tanınmayan Abbâsî Halifesi Kâdirbillâh'ı tanıyıp elçiler göndererek adına hutbe okuttu. Abbâsî halifesi ona "Yemînu'ddevle ve Emînulmille" lakabını verdi . Müslüman Türk devletleri içinde **ilk defa "Sultan"** unvanını kullanan ve Halifeden **"Yemînü'd-Devle"** lakabını alan o dur.
- Gazneli Mahmud Hindistan'a 17 sefer yapmıştır. Yaptığı seferler nedeniyle Mahmud'a **Gazne Fatih** de denir.
- Gazneliler döneminde yetişmiş dünyaca ünlü bilim adamı **Bîrûnî** dir. Gazneli Mahmud'un Hindistan seferlerine katılan tarihçi el-Bîrûnî bu bölgede gördükleri inanç ve adetlerle ilgili **Tahkîku Mâ lil-Hind** adlı eserini yazdı.
- Gazneli Mahmud'un 1030 yılında ölmesi ile taht kavgası başladı.
- Gazneli Mesud Selçukluları Horasan'dan atmaya çalıştı. Fakat 1037-1038 yılında Çağrı Bey tarafından bozguna uğratıldı. Böylece Gaznelilerin Horasan'daki hâkimiyeti son buldu. Gazneli Mesud son olarak Tuğrul Bey ile Dandanakan'da karşılaştı. 1040 yılında **Dandanakan savaşında** Selçuklular karşısına ağır bir hezimete uğradı.
- Mevdud döneminde Gazneli devleti yıkılış sürecine girdi.
- Hüsrev Melik'in Gurlular tarafından esir alınmasıyla birlikte 1186 yılında Gazneliler yıkıldı.
- Devletin en üst noktasında kendisine **Emir veya Sultan** denilen hükümdar bulunurdu.
- Hükümdardan sonra devletin en yetkili kişisi **Hâce-i Buzurg** unvanını taşıyan *vezir* idi. Vezir Büyük Dîvân'ın başıdır.

- **Dîvân-ı Vezâret**, vezirin idaresinde malî ve genel idarî işlerle ilgilenirdi.
- **Dîvân-ı Risâlet**, başında *Sahib-i Dîvân-ı Risâlet* bulunur, haberleşmeyi sağlar.
- **Dîvân-ı Arz**, başkanına *Âriz* veya *Sahib-i Dîvân-ı Arz* denilen bu Dîvân, asker toplama, teçhiz ve teşkilâtlandırma, maaşlarını ödeme gibi günümüzde Milli Savunma Bakanlığı benzeri bir görev üstlenmişti. **Kısaca ordunun işlerini düzenleyen divandır.**
- **Dîvân-ı İşrâf**, *Müşrifin* idaresinde olup haberleşme ve gizli haber alma işlerini yerine getirir.
- **Dîvân-ı Vekâlet**, hükümdara ait emlaki idare eder.
- **Gazneliler devletinde güvenlikten sorumlu kişiler şunlardı:** **Hares, Salar, Şahne, Kutval**
- “Şehnâme” adlı meşhur eser, dönemin en önemli yazarı **Firdevsî** ‘ye aittir. Gazneliler döneminde yetişmiş en önemli ilim adamları şunlardır: **Gerdizi, Utbi**

ÜNİTE 4: BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİ (1040-1157)

- Selçuklular Oğuzların Üçok kolunun **Kınık boyuna** mensupturlar.
- Selçuklu hanedanının ilk atası **Dukak**'dır.
- Dukak'ın ölümünden sonra oğlu Selçuk kabiliyeti ve karakteri ile dikkat çekmiş ve Yabgu tarafından genç yaşta "Sü-başı" (ordu komutanı) tayin edilmiştir. Daha sonra **Yabgu ile arasının bozulması sonucu Selçuk Yengikent'ten ayrıldı.**
- Selçuk Bey'in oğulları şunlardır: **Mikâil – Arslan- Musa – Yunus**
- Mikail babası hayatta iken ölmüş onun çocukları **Tuğrul ve Çağrı** dedeleri Selçuk'un himayesinde büyümüşlerdi.
- Selçuk 1007 yılında Cend'de öldü. Selçuk'tan sonra ailenin başına zaten uzun süredir yabgu unvanını kullanan Arslan geçti. Arslan Yabgu'yu Gazneli Mahmud tutukladı ve Kalincar Kalesine hapsetti. 7 yıl esaretten sonra öldü.
- **Tuğrul Bey** Gazneli Devletini **Dandanakan Zaferi** Selçukluların bağımsızlıklarını ilan ederek devlet olduklarının göstergesi oldu. Tuğrul Bey DANDANAKAN SAVAŞI sonrası sultan ilan edildi. Zaferden sonra Tuğrul Bey **Horasan** emiri olarak ilan edilerek civardaki hükümdarlara bildirildi.
- Büyük Selçuklu devleti **Horasan** da kurulmuştur.
- Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey Bağdat Seferi yapmıştır. Bağdat Seferi yapmasının amaçları şunlardı: Sünni inancı genişletmek, Şiayı ortadan kaldırma, Abbasileri Büveyhilerin baskısından kurtarmak için .
- Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey'in Bağdat seferinde yardım ettiği **Abbasi halifesi Kaim Biemirillah** dir. Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey **Büveyhilerden Arslan el Besasiri'yi** ortadan kaldırmıştır. Abbâsî halifesi bu hizmetleri karşılıksız bırakmadı ona **"Meliku'l-Mağrib ve Maşrik"** (**doğunun ve batının sultanı**), "Kasîmu Emiri'l-Mü'minîn", "Rukneddin" lakaplarını verdi. Hil'at ve kılıç takdim etti.
- **Tuğrul Bey'in üvey kardeşi İbrahim Yınal**, Hasankale Savaşında Bizanslardan intikam aldı. Daha sonra Tuğrul Bey'den istekler isteyerek isyan etti. Tuğrul Bey İbrahim Yınal'ı öldürttü.
- 18 Şubat 1063 tarihinde evlendikten sonra Tuğrul Bey hanımı Seyyide Hatun'u alarak **Rey**'e geldi. Ancak kısa zaman sonra hastalanarak **4 Eylül 1063** tarihinde yetmiş yaşında iken vefat etti.

- Tuğrul Bey hastalanıp öldükten sonra oğlu olmadığı için yerine kardeşi Çağrı'nın oğlu **Alpaslan** geçiyor. (Taht kavgalarında kardeşlerini öldürüp devletin başına geçiyor.)
 - Malazgirt Savaşı (1071 ANADOLUNUN KAPILARI TÜRLERE AÇILDI!!!):
 - i. Selçuklu Devleti ile Bizans İmparatorluğu arasında geçmiştir
 - ii. 26 Ağustos 1071 tarihinde olmuştur
 - iii. Bizans ordusu karma ve ücretli bir ordudur
 - iv. Selçuklu ordusu Bizans ordusundan daha az kişiyle savaştı ve savaşı kazandı.
 - v. Alparslan savaştan önce Diogenes'e barış önerisinde bulunmuştur.
 - Malazgirt Savaşından sonra Sultan Alpaslan ölüyor yerine oğlu **Melikşah** geçiyor.
 - Büyük Selçuklu Devletinin **en parlak dönemi Melikşah** zamanında oluyor.
 - **Nizamülmülk**, Alpaslan ve Melikşah'ın vezirliğini yapmıştır. Melikşah ile Nizamülmülk'ün arasının bozulmasında etkili olan olaylar şunlardır: Melikşah'ın eşi Terken Hatun, Nizamülmülk'ün yerinde gözü olan Tacülmülk, Nizamülmülk'ün artan gücü olmuştur.
 - **Sultan Melikşah'ın** ölümü ile Selçuklu devleti duraklama dönemine girdi.
 - Melikşah'dan sonra **Sencer'in desteğiyle Sultan Berkyaruk** devletin başına geçiyor. **FİNAL**
 - Berkyaruk'un tahta geçişi sırasında mücadele etmek zorunda kaldığı problemler vardır.
- Bunlar şunlardı:
- i. Haçlılar'ın Antakya'yı işgali
 - ii. Muhammed Tapar'ın isyanı
 - iii. Terken Hatun'un oğlu Mahmud'u sultan yapmak istemesi
 - iv. Suriye Meliki Tutuş'un taht iddiası
- Sultan Sencer Büyük Selçuklu Devletinin en son hükümdarıdır. Sencer devletin başkentini Merv yapınca çöküş başladı ve Sencer **KATVAN SAVAŞI'nda** Karahitaylara ağır bir şekilde mağlup oldu, devlet yıkıldı. **FİNALDE ÇIKMIŞ**
 - Büyük Selçuklu Devleti Batınilerle, Büveyhilerle, Haçlılarla mücadele etti. Fakat **Moğollarla** mücadele etmedi.

ÜNİTE 5: SELÇUKLU KÜLTÜR VE MEDENİYETİ

- Sultanın gücünü Tanrı'dan aldığına (**Kut anlayışı**) ve onun adına dünyaya hükmettiğine inanılır.
- Sultanlık unvan ve alametleri, hutbe ve parada isminin geçmesi, Dîvân kararlarına tuğra çekilmesi, günde beş defa nevbet çaldırılması, çetr denilen bir nevi şemsiyenin taşınmasıdır. **Kalem (divit)**, ok sultanlık alametlerinden değildir. Sultanlık alametlerini maddî ve manevî şeklinde ikiye ayırabiliriz. Manevî alametler arasında hutbe, unvan ve lakapları, maddi unsurlar arasında ise tac, taht ve parayı sayabiliriz.
- Devlet, hanedan mensuplarının müşterek malı olduğundan şehzadeler daha küçük yaşlarda eyaletlere melik olarak gönderiliyor, kendilerini yetiştirmek ve işlerini idare etmek üzere onlara birer **"Ata-beg"** tayin ediliyordu.
- Atabeg, ilk defa **Nizamülmülk** için kullanılan bu unvan sultanın çocuklarının terbiyesiyle uğraşan ve eyaletleri onlar adına idare eden kişilere denilmektedir
- Selçuklularda ilk para Sultan **Tuğrul Bey** adına 1042 yılında Nişabur'da altından kestirilmiştir.
- Sarayda hizmet eden Memlûklerin çoğu Türk asıllıydı. Bu hizmetçilerin en yüksek derecelisine **Hacibu'l-Hüccâb** denir. **Hâcib** sultan ile hükümet ve halk arasındaki irtibatı sağlar. Sultanla ne zaman ve nasıl görüşülebileceğini belirleyen Hâcibler güvenilir insanlardan seçilir. Hükümdarın ve sarayın muhafızlığını **Emir-i Cândâr** yapar. Hükümdarın silahını taşıyan ve silahhaneden sorumlu kişiye **Emir-i Silah** denir. **Câmedâr** sultanın elbiselerinden, **Emir-i Alem** bayrağından sorumlu kişilerdir.
- Devletin en yüksek kurumu Büyük Dîvân'dır. Dîvâna vezirden başka **Müstevfî**, **Tuğrai**, **Müşrif** ve **Arızu'l-Ceyş** katılır.

- **Dîvân-ı İnşâ** Selçuklu devlet teşkilatında haberleşme ve bürokratik yazışmaları

düzenleyen kurumdur. Dîvân-ı İnşâ'ya Dîvân-ı Resâil de denir

- **Dîvân-ı Tuğra** berat, nişan ve tayin gibi bütün belgeleri hazırlayan Dîvândır.

- **Divan-ı İstifa:** Maliye ve ekonomi işleri ile ilgilenen birimdir. Müstevfi başkanlığında toplanır. Vergileri toplayan **AMİLLER** dir.

- **Divan-ı İşraf:** Askeri ve hukuk işleri dışında kalan diğer işleri denetlemekle görevli olan birimdir. Müşrif başkanlığında toplanır. Devlet işlerini ve çalışanları denetleyen kurum

- **Divan-ı Arz:** Ülkenin asker ve ordu işlerini yürütmekle görevli olan birimdir. Ariz başkanlığında toplanır.

- Selçuklu hanedan üyelerinin dışındaki kesimin yani halkın tamamına **reaya** denilir.

- Yaptıkları isyanla Selçuklu Devletini yıkıma götürecektedir kadar tesir eden sosyal tabaka **GÖÇEBELER** dir.

- Selçukluların itikadî mezhebi **MATURİDİ DİR.** Ameli mezhebi Hanefidir.

- Büyük Selçukluların ilk başkenti Nişabur'du. Ardından İsfahan başkent oldu. Sencer dönemine gelindiğinde ise başkent **Merv**'di.

- **İlk Selçuklu hastanesi** Nizamülmülk tarafından Nişabur'da açıldı.

- Türkler arasında en yaygın tarikat ise **Nakşibendiyye** tarikatıdır.

- Selçuklu döneminin ünlü tasavvuf önderi **Kuşeyrî** dir.

- Nizamiye Medreseleri ilk üniversite niteliği taşır. **1067 tarihinde** açılmıştır.

- **CİZYE:** İslâm devletindeki gayri müslim tebaanın erkeklerinden alınan baş vergisi.

- **HARAÇ:** Gayri Müslimlerin topraklarından alınan vergi.

- **ÖŞÜR:** Müslüman topraklarından alınan vergi.

ÜNİTE 6: HORASAN, MÂVERÂUNNEHİR VE HAREZM BÖLGESİNDE KURULAN DEVLETLER

1.Tâhirîler (821-873)

- **Abbâsî hilâfeti içerisinde kurulan ilk bağımsız** hanedan Horasan'daki Tâhirîler oldu.
- Tâhirîler devletini **Tâhir b. Hüseyin** kurmuştur. Tâhir b. Hüseyin halifenin kardeşi Emin'i öldürmüştür.
- Arap ve İran halkına iyi davranmışlardır, Şia ile mücadele etmişlerdir, Abbasilere vergi ödemeye devam etmişlerdir.
- Tâhirîler **Muhammed b. II. Tâhir** dönemde zayıflamaya başlamıştır.
- Tâhirîler devletine **Yakub b. Leys** hangisi son vermiştir.

2.Saffârîler (861-1003)

- Saffârîler adlarını hanedanın kurucusu **Yakub b. Leys es-Saffâr**'dan almışlardır. Adını Yakub b. Leys'in bakırcı "Saffâr" olmasından almıştır.
- Yakub b. Leys tarafından kurulan ve bakırcı anlamına gelen bir lakattan adını alan devlet **Saffârîlerdir**.
- Samaniler devleti Saffarileri yıktı.

3.Sâmânîler (873-999)

- Sâmânîler 819-1005 yılları arasında Horasan'da hüküm sürmüşlerdir. Hanedanın kurucusu Kuzey Afganistan'ın Belh şehrinde bir dihkan (mahalli toprak sahibi) olan **Sâmân-hudâ** idi.
- Sâmân-hudâ Emevîlerin Horasan valisi Esed b. Abdullah el-Kasrî (ö.738) vasıtasıyla Müslüman olmuştur.
- Sâmânî emiri **İsmail el-Muntasır**'ın 1005 yılında ölümüyle Sâmânîler son buldu. Son Sâmânî emiri **İsmail el-Muntasır**'dır.
- **Henüz Müslüman olmamış Türklerle mücadelede öne çıkan hanedan Sâmânîler'dir.**
- İranlıların milli destanı **Firdevsî Şehname**'sini Sâmânîler zamanında yazmıştı.
- Horasan-Mâverâunnehir ve Harezmi bölgesi, **en müreffeh dönemini** Sâmânîler döneminde yaşadı.
- Ebu Zeyd el-Belhî, Ebu Mansur el-Mâturîdî, Narşahî, el-Fârâbî, İbn Sina ve el-Bîrûnî bu devrin büyük ilim ve din adamlarından bazılarıdır. İslâm tarihinde Farsça ilk defa edebiyat ve şiir dili haline geldi. Bunlardan en önemlisi Firdevsî'dir.

4. B veyh ler (932-1062)

- Uzun süre Abbasi halifeliđini egemenliđi altında tutan **Őii devlet** Büveyhiler Devletidir.
- B veyh ler görünüŐte halifeye bağlı **Emiru'ı-ümera** unvanıyla kendi isteklerine göre ülkeyi idare ettiler. Hil feti Müslümanlara karşı bir imtiyaz olarak kullandılar.
- Asıl büyüme, siyasi ve kültürel açıdan en parlak dönem, 976 yılında B veyh lerin h kimi olan Ahmed'in torunu **Adududdevle b.  zz ddindevle** zamanında oldu.
- Gadiri Hum olayını bayram, Hz. Hüseyin öldürülmesini matem günü ilan eden B veyh  emiri **Muizzuddevle'dir.**
- **Baha ddevle'nin** 1012 yılında ölümüyle B veyh ler çöküŐe geçti.
- Bu devirde yaŐayan çok sayıda ünlü  limler arasından el-Fihrist'in yazarı İbnü'n-Nedim, Matematikçi el-Buzc n  sayılabilir.

5. HarizmŐahlar (1097-1231)

- Me'm n ler 995 yılında nehrin sağ kısmında Afrig ler'i ortadan kaldırarak HarezmsŐah unvanını aldılar.
- HarezmsŐahlar, Harez m bölgesinde AnuŐ Tegin'in büyük oğlu **Kutbeddin Muhammed** tarafından 1097 yılında kurulan ve sırasıyla Atsız,  larıslan, TekiŐ ve Alâeddin Muhammed'in saltanat sürdüğü ve 1231 yılında Moğollar tarafından yıkılan hanedandır.
- 1157 yılında Sultan Sencer'in ölümünden sonra ise doğunun en kudretli hükümdarı haline geldi.
- Al eddine " skender-i S ni ve Sancar" lakaplarını almıştır.
- Bir Moğol kervanının Otrar'da Harezmlilerce yakalanıp öldürülmesi  zerine Cengiz Han HarzemŐahlar ülkesini istila etmiŐtır.
- Alâeddin Muhammed'in yerine geçen **Celâleddin** HarezmsŐah 1231 yılında öldürüldü ve devletin son bulmasına neden olan HarezmsŐah sultanı oldu.

6. Safev ler (1501-1736)

- Safev ler Devleti **Őii** karakterli bir Türk devletidir. Safev  devletinin kurucusu **Şah  smaildir.**
- Őiiliđe kayma **Şeyh Cüneyd** zamanın büyük oranda tamamlanmıŐtır.
- 1507 yılında Dulkadiroğullarına ait ErciŐ, Ahlat, Bitlis ve Elbistan'ı işgal ederek on binlerce Sünnî Müslümanı katleden Safev  sultanı **Şah  smail'dir.**
- III. Abbas'ın ölümü ile iki asırdan fazla süren Safev  devleti son buldu.

ÜNİTE 7: MISIR'DA KURULAN DEVLETLER (T İ F E M)

1. Tolunoğulları (868-905)

Adını hânedanın kurucusu Ahmed b. Tolun'dan alan Tolunoğulları, Suriye ve Mısır'da hüküm süren Türk devletlerinden biridir. **Mısır'da kurulan ilk devlettir. Abbâsîler'den ayrılıp Mısır'da kurulan bağımsız ilk Türk-İslâm devletidir.**

On iki yıllık Humâreveyh döneminde Tolunoğulları en parlak dönemini yaşadı.

Çok çabuk yıkılmıştır. Çünkü yönetenler Türk, yönetilenler Arap'tır. Abbasiler tarafından yıkılmışlardır.

2. İhşîdîler (935-969) (Akşitler)

Mısır'da kurulan hânedanın adı, **kurucusu Muhammed b. Tuğç'a** verilen "ihşîd" unvanından gelmektedir.

Çok çabuk yıkılmıştır. Çünkü yönetenler Türk, yönetilenler Arap'tır.

Mısır'da kurulan ikinci Türk-İslâm devleti İhşîdîlerdir.

Fâtımîler İhşîdîler devletini Mısır'da yıkmışlardır.

3. Fâtımîler

Kuzey Afrika ve Mısır'da hüküm süren Şîi hanedandır. Kendilerinin Hz. Ali neslinden geldiklerini iddia eden ve isimlerini Hz. Fâtıma'dan alan bir devlettir.

Fâtımîler **İhşîdîler devletini Mısır'da yıkarak** kurulmuşlardır.

Fâtımîler kendilerini Ubeydullah el-Mehdî kanalıyla Cafer Sadık'a bağlamaktadırlar. Buna göre **devletin kurucusu ayrıca ilk Fatimi halifesi Ubeydullah**, Muhammed b. İsmail'in torununun torunudur. Sünnî muhalifleri onların Ubeydullah el-Mehdî'den geldiğini vurgulamak için onlara **Ubeydiyyûn** demişlerdir.

Fatımilerin Mısır'a intikalini sağlayan ünlü vezir **Ebu Abdullah eş-Şîî**'dir.

Hakim biemirillah İslam toplumuna çok fazla zulüm ve değişen karakteriyle zarar veren halifedir.

Aziz Billah döneminde Fâtımîler en geniş sınırlarına ulaştı.

4. Eyyûbîler (1169-1250)

Eyyûbîler adını hanedanın kurucusu Salâhaddin'in babası Necmeddin Eyyûb'dan almıştır.

Eyyûbîler Zengîler'in devamıdır, Memlûkler ise Eyyûbîler'in devamıdır. Memlûkler ile Eyyûbîler'i birbirinden ayıran sadece başlarında ki hanedandır. Dolayısıyla Eyyûbîler, Zengîler vasıtasıyla Büyük Selçuklu devletine bağlanan bir devlettir.

Salâhaddin Eyyûbî'nin bağlı olduğu ve Zengîler devletinin sultanı olan şahıs **Nureddin Mahmud'dur.**

Şirkuh ve yeğeni Salahaddin Eyyûbî'nin Mısır seferlerinin amaçları şunlardır: Haçlıların genişlemesini engellemek, Fatimilere son vermek, Suriye'nin güvenliğini sağlamak, Sunni inancını yaymaktır. Fakat bağımsız devlet kurmak gibi bir amaçları yoktur.

Salâhaddin Eyyûbî'ye Kudüs'ün fethinin yolunu açan zafer Haçlılara karşı yaptığı **Hittin Savaşı'dır.**

Salahaddin Eyyûbî'den sonra sırayla Melik Adil, Melik Kamil, Melik Salih Necmeddin başa geçmiştir. Eyyûbîler devleti sona ererken Memlûk Devleti tarih sahnesinde yerini aldı.

5. Memlûkler (1250-1517)

Memlûkler'in saltanatı **Mısır'da** başlamıştır. Askeri yönetimle devletin başına geçiliyor.

Memlûkler; **Abbâsîler , Haçlılar, İsmâîliler, Moğollarla mücadele etmişlerdir.** Fakat Nusayrîler ile mücadele etmemiştir. Türk kültürünü geliştirdiler ve yaygınlaştırdılar.

Ortadoğu'da karşısına çıkan bütün güçleri bertaraf eden Moğolları **Ayn Calut Savaşında** ilk defa durduran ağır bir hezimete uğratarak Fırat'ın gerisine çekilmeye zorlayan sultan **KUTUZ'dur.**

Kutuzu öldürerek Memlûklerin başına geçen **Baybars'dır.**

Memlûk Devletini **YAVUZ SULTAN SÜLEYMAN RİDANİYE SAVAŞINDA** Osmanlılar tarafından **yıkılmıştır.**

ÜNİTE 8: ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ (1075-1308)

- Anadolu Selçuklu Devletini 1080 yılında **Süleyman Şah başkent İznik** olacak şekilde kurdu.
- Halep-Musul emiri Müslim b. Kureyş'in vergi istemesi üzerine başlayan gerginlik neticesinde Suriye Meliki Tutuş karşısında mağlup olarak canına kıyan Selçuklu sultanı **Süleymanşah dır.**
- Süleyman Şah'dan sonra yerine oğlu I.Kılıçarslan geçiyor ve başkenti Konya yapıyor. I.Kılıçarslan Musulu almak için gittiği savaş da esir düşmemek için Habur nehrine atını sürdü ve öldü.
- **I.Kılıçarslan'ın ölümünden sonra** Anadolu Selçuklularındaki hükümet boşluğunu iyi değerlendirerek hâkimiyetini genişleten ve **damatları Mesud'u** Selçuklu tahtına oturtan beylik **Danişmendliler dir.**
- I.Mesud zamanında Anadolu Selçuklu Devleti Türkiye olarak anıldı.
- Sultan Mesud döneminde Türkler, Anadolu'ya sağlam bir şekilde yerleştiler. Anadolu'da ilk Selçuklu parası Sultan Mesud tarafından bastırılmıştır. Sultan Mesud'dan sonra Selçuklu tahtına oğlu II. Kılıçarslan geçti.
- Danişmendli beyliğine son veren sultan **II. Kılıçarslan dır.**
- II. Kılıçarslan Bizanslılarla **Miryakefelon Savaşı** yaptı ve kazandı. Savaşın sonunda Anadolu TÜRKLERİN OLDUĞU KESİNLEŞTİ. Diğer adı YURTTUTAN savaşıdır. II. Kılıçarslan altın para bastırdı.
- II. Kılıçarslandan sonra I. Gıyaseddin Keyhüsrev geçti. Daha sonra **Anadolu Selçuklu Devletine en parlak zamanı yaşatan Alaeddin Keykubat** geçti. Alaeddin Keykubat Erzincan'da Mengüceklere son verdi. Harzemşahlarla YASSIÇİMEN SAVAŞI yaptı.
- Moğol tehdidi varken Anadolu Selçukluları ve Eyyûbîlerle ortak mücadeleyi reddeden İslâm Medeniyetinin önemli kentlerinden Ahlat'ı yağmalayarak işgal eden ve sonunda Yassı Çemen savaşında aldığı hezimetten sonra Kürt bir köylü tarafından öldürülen sultan **Celâleddin Harezmsah dır.**
- Anadolu Selçuklu Devleti Alâeddin Keykubad zamanında güçlü ve büyük bir devlet haline gelmişti. Ancak ondan sonra gelen II. Gıyaseddin Keyhusrev zamanında devlet dışardan güçlü görünse de içerde büyük bir zafiyet yaşıyordu.
- Moğollar karşısında sıkışan Anadolu Selçuklularına yardım için gelen, Maraş-Elbistan civarında Moğolları ağır bir yenilgiye uğratan sultan **Baybars dır.**
- II. Gıyaseddin Keyhusrev zamanında **DİNİ NİTELİKLİ BABA İSHAK İSYANI** ortaya çıktı.
- Anadolu Selçuklu Devleti Moğollularla (İlhanlı kolu) yaptığı **KÖSEDAĞ SAVAŞINDA** yıkılış sürecine girdi. Köseadağ Savaşından sonra **Anadolunun Türk siyasi birliği bozuldu.**
- **II.Mesud** Anadolu Selçuklu Devletinin son hükümdarıdır.
- Dünya tarihinde ilk **SİGORTACILIK FAALİYETİNDE** bulundu.
- ilk **DENİZCİLİK FAALİYETİNDE** bulundu.

ÜNİTE 9: ANADOLU'DA KURULAN DEVLETLER

- Sivas ve çevresinde hâkim olan devletlerden bazıları şunlardır: Danişmendliler, Eretnalılar, Kadı Burhaneddin, Selçuklular. **(SALTUKLULAR SİVAS'TA DEĞİL)**
- Danişmendli Beyliği'nin kurucusu **Danişment Gazi Ahmed Beydir Sivas'ta kuruyor.** Danişment Ahmet Gazi'den sonra yerine oğlu Gümüştengin geçti ve Danişmentli devletinde para bastıran ilk hükümdar Gümüştegindir. Gümüşteginden sonra yerine Emir Gazi geçiyor ve Danişmentlileri en büyük gücüne ulaştırıyor. Emir Gaziden sonra Melik Muhammed geliyor ve beylik zayıflıyor 2.Kılıçarslan Danişmentlileri yıkıyor. Yağlıbasan Medresesi önemli eseridir.
- Saltuklular Doğu Anadolu da kuruldu. Mama Hatun, Üç Kümbetler, Tepsi Minare.
- Mengüçüklü Beyliği'nin başkenti **Erzincan'dır.** Divriği Ulu Camii önemli eseridir.
- Artuklu Beyliği **Güney ve Doğu Anadolu bölgelerinde** kurulmuştur. Mardin, Hasankeyf, Malabadi Köprüsü anahtar kavramlarıdır.
- Sökmenliler diğer adları Ahlatşahlar ve Ermensahlardır. Kubbetül İslam unvanı vardır.
- Eretna devletininin kurucusu Alaeddin unvanını almış Eretnadır. Eretna devletine son veren **Kadı Burhaneddin** dir. Kadı Burhaneddin devletini de Karayülük Osman kaldırmıştır.
- *İksiru's-Saâdât* adlı eserin yazarı olan devlet adamı **Kadı Burhaneddin'dir.**
- Akkoyunlular Oğuzların **Bayındır** boyundandır. **Kurucusu Karayülük Osman'dır.** Osmanlı karşıtıdır. Uzun Hasan zamanında Fatih Sultan Mehmet'le **OTLUK BELİ SAVAŞI** yaptı. Uzun Hasan savaşta yenilgiye uğramıştır. Akkoyunlu Devletinin en büyük düşmanı Osmanlılardı.
- Karakoyunlu devletinin kurucusu **Kara Yusuf'tur.** Oğuzların Yıva boyundandır. Karakoyunlu devletinden Cihanşah Akkoyunlu Uzun Hasana saldırdı fakat savaşta mağlup olup öldü.

ÜNİTE 10: BEYLİKLER DÖNEMİ I

1. Karamanoğulları (1256-1474)

- Anadolu Türk beyliklerinin en kudretli ve uzun ömürlü olan beyliğidir. Afşar Türkmen boyundan olan Karaman'ın babası Nure Sufi ünlü bir şeyhtir. Beyliğin merkezi Kuzeybatı Toroslardaki Ermenek'tir.
- Karamanoğullarının en fazla mücadele ettikleri devlet Osmanlılar oldu. Karamanlı Alâeddin Ali 1390 yılında I. Bayezid tarafından Akçay'da mağlup edildi ve Karaman ülkesi Osmanlı toprağı oldu.
- **Osmanlı devletinin Anadolu'da birliğı sağlamasına uzun süre engel olan** ancak Türk diline hizmet anlamında önemli bir yere sahip olan beyliktir.

2. Alâiye Beyleri (1273-1471)

- 1233 yılında Alâeddin Keykubad'ın fethettiğı Alâiye 1293 yılında Karamanoğullarından Mahmud'un eline geçti. **Alaeddin Keykubad tarafından fethedilen Alanya'da kurulan beyliktir.**
- 1427 yılında Karaman b. Savcı, Alâiye'yi beş bin altına Memlûk devletine satınca Memlûk hâkimiyeti başladı.
- Gedik Ahmet Paşa **1471** yılında Alâiye'yi Osmanlı topraklarına kattı.

3. Hamidoğulları (1280-1423)

- **Isparta ve Eğirdir yöresinde** Feleküddin **Dündar Bey** tarafından XIV. yüzyılın başında kuruldu.

4. Sahipataoğulları (1280-1342)

- **Germiyanoğulları** tarafından ortadan kaldırılmışlardır.

5. Eşrefoğulları (1280-1326)

- XII. yüzyılın ikinci yarısında **Beyşehir ve Seydişehir** civarında kuruldu. Kurucusu Seyfeddin Süleyman Bey Türkiye Selçuklularına tabiydi.

6. Menteşeoğulları (1282-1424)

- Güneybatı Anadolu'da XIII. Yüzyılın ikinci yarısında **Denizli** bölgesine gelen Türkmenler tarafından kurulmuştur.
- **Denizli, Honaz ve Dalaman bölgesinden** kurulan beyliktir.

7. Candaroğulları (1291-1461)

- II. Gıyaseddin Mesud'un Şemseddin Candar'a **Kastamonu ve civarını** vermesiyle kurulan Türk beyliğidir.

ÜNİTE 11: BEYLİKLER DÖNEMİ II

- Ege bölgesinde kurulan devletlerden bazıları şunlardır: **Karesioğulları, Menteşe, Aydınöğulları, Germiyanöğulları**. Fakat Ramazanoğulları Adana ve çevresindedir bu yüzden Egede değildir.
- Osmanlı devletinin ele geçirdiği birçok beyliğin tekrar kurulmasına neden olan olay **Ankara Savaşı**'dir.

1. Karesioğulları (1293-1359)

- 1297 yılında **Balıkesir'i** merkez edinerek devleti kurdular.
- Osmanlı Devletine ilk katılan beyliktir.
- 1345 yılında Orhan Bey Balıkesir'i ele geçirdi. Süleyman Bey 1357'de Truva tarafına hâkim oldu. Sultan I. Murat Truva ve Çanakkale bölgesini de alarak Karesi beyliğine son verdi.

2. Germiyanöğulları (1300-1429)

- **Kütahya ve çevresinde** hüküm süren bir Türk beyliğidir. Germiyan aşireti ilk defa XIII. yüzyılda Malatya tarafında görüldü. Beyliğin asıl kurucusu I. Yakub.
- Kızını Sultan I. Murad'ın oğlu Yıldırım Bayezid'le evlendirirken çeyiz olarak Kütahya, Simav, Emed (Eğrigöz) ve Tavşanlı kasabalarını Osmanlılara verdi. **Çeyiz yoluyla Osmanlıya katıldı**.

3. Aydınöğulları (1308-1426)

Beyliğin kurucusu Germiyanöğullarında subaşı olan Mubarizeddin Gazi Mehmed Bey'dir.

4. Saruhanöğulları (1313-1410)

Harezmlilerin kumandanyken Türkiye Selçuklularının hizmetine giren Saruhan tarafından Batı Anadolu'da **Manisa'da** kurulan Türk beyliğidir.

5. Dulkadiroğulları (1337-1522)

Zeyneddin Karaca Bey tarafından kurulan Dulkadirliiler Oğuzların Bozok kolundandır. **Maraş ve Elbistan yöresinde** faaliyet göstermiştir.

6. Ramazanoğulları (1353-1608)

- **Adana Çukurova bölgesinde** devlet kuran Ramazanoğulları beyi İbrahim Bey Memlûklerle mücadelede Dulkadir ve Karamanoğullarına yardım etti.
- Ramazanoğulları Beyliği **Kanûnî Sultan Süleyman** tarafından ortadan kaldırılmıştır.

7. Taceddinoğulları (1378-1428)

Taceddin Bey tarafından kurulan **Niksar-Kelkit**, yöresinde hüküm süren bir Türk beyliğidir. (Tokat- Amasya çevresi yani KARADENİZ BÖLGESİNDE)

ÜNİTE 12: OSMANLI SİYASİ TARİHİ

- **Söğüt** civarında kurulan Osmanlı Beyliğidir. Devletin kurucusu **Osman Bey**, Oğuzların **Kayı** boyuna mensuptur. Osmanlıların ilk merkezleri Söğüt oldu. **1299** yılı Osmanlı devletinin kuruluş yılı olarak kabul edildi.
- **OSMAN BEY:** İznik'i Osman Bey'e kaptıran Bizans, şehri geri almak isteyince **Koyunhisar savaşında** ağır bir hezimete uğradı. (**İLK BİZANS OSMANLI SAVAŞI KOYUNHİSAR SAVAŞI**)
- **ORHAN BEY:** Bursa'nın fethini gerçekleştiren Orhan Bey İznik'i kuşattı. Şehri kurtarmak için harekete geçen **Bizans'ı 1329 yılında MALTEPE SAVAŞINDA** bozguna uğrattı. **İznik fethedildi.** İzmit'in fethedilmesiyle Kocaeli yarımadası Osmanlı devletinin eline geçmiş oldu. **Karesi Beyliği** üzerine yürüyüp ilk Anadolu Beyliğine son verdi. **Rumeli'ye geçti** ve savaş yapmadan **Çimpe Kalesini** aldı. **İskan politikası** uyguladı.
- **1.MURAD:** Edirne'yi fethetti ve Edirne'yi başkent yaptı. **İLK OSMANLI-HAÇLI SAVAŞI Sırp Sındığı savaşında** Haçlı ittifakı hezimete uğratıldı. Bu zaferle **Bulgaristan'ın fethinin önü açıldı.** **Çirmen savaşında** Sırp lar bozguna uğrayınca artık **Osmanlı devleti için Makedonya yolu** açıldı. I. Murad **akrabalık yoluyla Germiyanlı beyliğinden** Kütahya, Simav ve Tavşanlı'yı, **para karşılığıyla Hamidoğullarından** Akşehir, Beyşehir, Karaağaç, Yalvaç ve Isparta'yı aldı. Osmanlıların Anadolu'da kurmak istedikleri birlik karşısındaki **tek güçlü engel Karamanoğullarıydı.** **I.KOSAVASAVAŞINDA** I. Murad savaş meydanında şehit edildi.
- **YILDIRIM BEYAZID:** Haçlılarla yaptığı **Niğbolu Savaşı** sonundaki zaferi ile Osmanlılar **Bulgaristan topraklarının tamamına sahip oldular.** Anadolu Hisarı inşa etti. Anadoluda Türk siyasi birliği sağladı. Beyliklere son verdi. Fakat Timur ile yaptığı **ANKARA SAVAŞI** sonunda esir düştü ve Anadoluda Türk siyasi birliği bozuldu. **FETRET DEVRİ 11 yıl yaşandı. (1402-1413)**
- **ÇELEBİ MEHMET:** Osmanlıda ilk dini nitelikli isyan **Şeyh Bedreddin'in** idam edilmesi ile bastırılabilirdi. **Düzmece Şehzade Mustafa isyanında** çıktı Çelebi Mehmet bu isyanı da bastırdı. Çelebi Mehmed **Osmanlı devletinin ikinci kurucusu** olarak kabul edilir.
- **II. MURAD:** II. Murad'ın Macarlarla imzaladığı antlaşma **Segedin'dir.** **II. Kosova Meydan muharebesinde** Osmanlı devletini Haçlı ordusunu bir kez daha yenilgiye uğrattı. **Balkanlardaki Osmanlı hâkimiyeti tescillendi.**

- **FATİH SULTAN MEHMET:** İstanbul'un fethine karar verdi. **Anadolu hisarının karşısına Rumeli hisarını yaptırdı.** Yardımları engellemek için donanmayı güçlendirdi. Venedik'le anlaşmayı yeniledi. Mora'ya akınlar düzenleyerek yardım edemez hale getirdi. Şahi topunu döktürdü. **Ulubatlı Hasan**'ın Türk bayrağını dikmesi üzerine **29 Mayıs 1453 tarihinde İstanbul fethedildi.** Trabzon seferine çıkarak 1461 yılında şehri fethetti. Fatih Sultan Mehmed **Otlukbeli'nde** Akkoyunlu Uzun Hasan'ı mağlup etti. En son sefer olarak **İtalya Otronto kentini** fethetti.

- **II. BEYAZID:** Kardeşi Cem sultanın isyanıyla karşılaştı. Karşılaştığı ikinci ciddi mesele Akkoyunlu devletini ortadan kaldırarak Safeviler devletini kuran Şah İsmail oldu.

- **YAVUZ SULTAN SELİM:** Yavuz Sultan Selim **Çaldıran SAVAŞINDA** Şah İsmail'i 1514 yılında ağır bir hezimete uğrattı. Çaldıran savaşı sonunda **Doğu Anadolu Osmanlı hâkimiyetine girdi.** **Dulkadiroğullarına son verilerek doğu sınırları güven altına** alındı. **MERCİDABIK SAVAŞINDA** Memlûkleri zayıflattı daha sonra **RİDANİYE SAVAŞINDA** Memlûk devletine son verdi. Memlûk Devletine son verince **HİLAFET OSMANLIYA geçti ve ilk halife YAVUZ SULTAN SELİM** oldu. 8yılıda 80 senelik iş yapmıştır. Devlet hazinesini en çok genişleten padişaktır. (Vasiyeti vardır.)

KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN: Osmanlı İmparatorluğunun en yüksek devrini yaşadığı kabul edilen padişaktır. Macar kuvvetler **Mohaç Savaşında** ağır bir yenilgiye uğratıldı. Macaristan hâkimiyet altına alındı. Kanuni deniz gücünü oluşturma anlamında Osmanlı padişahları arasında önemli bir yere sahiptir. Osmanlı denizciliği **en ileri dönemini Barbaros Hayrettin Paşa** ile yaşamıştır.(Hayrettin adını ona Kanuni verdi.) Barbaros Hayrettin Paşa'nın **Preveze Deniz zaferi donanma gücünün Akdeniz Türk gölü** oldu. Osmanlı daha sonra **TUNUS'u** fethederek Akdeniz'de varlığını sağlamlaştırdı. İran'la yapılan savaşlarda büyük başarı gösterilerek Osmanlı devleti doğuda en geniş sınırlarına **FERHAT PAŞA ANTLAŞMASIYLA** kavuşmuştur. Osmanlı Devleti'nin batıda en geniş sınırlara ulaştığı antlaşma **BUCAŞ ANTLAŞMASI**'dır. Kanuni Sultan Süleyman son seferinde **Zigetvar kalesi** fethedilirken vefat etti.

ÜNİTE 13: OSMANLI SİYASİ TARİHİ

- İç problemlerin ortaya çıkmasındaki en önemli nedenlerden biri batıda Avusturya doğuda İran'la yapılan uzun savaşlardır.
- Bu isyanların en tehlikelileri III. Murad, Genç Osman, IV. Murad ve IV. Mehmed zamanında gerçekleşti.
- **Genç Osman (II. Osman)** isyancılar tarafından öldürülen ilk padişaktır.
- IV. Murad'ın sadrazamı isyancılara teslim edilerek öldürüldü.
- IV. Mehmed zamanında ulufelerinin zamanında ödenmediğini ileri süren Yeniçeriler birçok devlet adamını Sultan Ahmet Meydanında çınar ağacına astılar. Bu hadiseye **Vak'ayı Vakvakiyye** denilir.
- **Kasr-ı Şirin Antlaşması** ile günümüz İran sınırı çizildi.
- **Hotin Savaşıyla** Hotin Kalesini alan padişah GENÇ OSMAN'dır.
- **Bucaş anlaşması** Osmanlı devletinin batıda toprak kazandığı son anlaşma oldu.
- Osmanlı imzaladığı **ZİTVATOROK ANTLAŞMASIYLA** Avusturya imparatoru ile Osmanlı padişahı denk sayıldı.
- Daha sonra İkinci Viyana Kuşatması sonrası **KARLOŞÇA ANTLAŞMASI** yapıldı. Karlofça anlaşmasıyla **Osmanlı devleti ilk defa toprak kaybetmiş oldu.**
- **Pasarofça Antlaşması**, ile kaybettiğimiz toprakları geri almak istesek de barışa razı olduğumuz antlaşma oldu. Belgrad kaybedildi. Avrupa devletlerinin yenilemeyeceği anlaşıldı. Damat İbrahim Paşa öncülüğünde Lale Devri yenilikleri başladı. Osmanlı aydınının batıya bakışı değişti. Batının askeri ve teknik üstünlüğü kabul edilerek **ilk batılılaşma hareketi** başlatıldı.
- Avrupa ile tek başına mücadele edemeyeceğini anlayan Osmanlı devleti **İsveç'le** anlaşma yaparak Rusya'ya karşı ortak bir cephe oluşturdu. Osmanlı devleti böylece ilk defa başka bir ülkeyle anlaşmış oluyordu.
- Rusya, İngilizlerin yardımıyla tarihte ilk defa Baltık'taki Rus donanması Akdeniz'e indi ve Osmanlı donanmalarını yaktı. Daha sonra **KÜÇÜK KAYNARCA ANTLAŞMASI** yapıldı. Kırım bağımsız oldu. İlk defa Müslüman Türk ülkesi yabancı hâkimiyetine düştü.
- Fransız Napolyon Mısır'ı işgal etti ve Suriye üzerine yürüdü. Napolyonu **CEZZAR AHMET PAŞA** durdurdu. (Napolyon Ahh o yaşlı moruk olmasaydı Dünyaya hakim bile olurum demiş. :)
- Kabakçı Mustafa Paşa isyanından sonra tahttan indirilerek öldürülen Padişah **III. Selim'dir.**
- Rusya ile yapılan **Bükreş anlaşmasıyla** Sırlara çeşitli ayrıcalıklar tanındı. Ruslarla yapılan **Edirne anlaşmasıyla** ise Sırlara özerklik verildi. **Berlin anlaşmasıyla** Sırlar bağımsızlığını kazandı.
- Mehmet Ali Paşa isyan etti ve oğullarıyla beraber Adana'dan Konya'ya kadar alarak geldi. Osmanlı ise Rusyadan yardım istedi ve **Hünkar İskelesi Ant.** imzaladı. Osmanlı Mehmet Ali Paşa isyanını bastırdıktan sonra İngiltere LONDRA KONFERANS'ına Osmanlı'yı çağırdı ve Boğazlar Osmanlı hâkimiyetinde kalıyor, barış zamanında savaş gemilerine kapatılacak antlaşmasına vardı. Türk Boğazlarını uluslararası alanda siyasi bir probleme dönüştü.

- Avrupa'nın Osmanlı devletinin iç işlerine karışmasını engellemek için **Laikliğe geçmek** düşünüldü.
- Ama önce Mustafa Reşit Paşanın hazırladığı ve 1839 yılında okunan **Gülhane Hatt-ı Hümayun'u Tanzimat fermanını** ilan etti. Bu fermana göre din farkı gözetilmeksizin halkın can, mal, ırz, namus ve mal güvenliği, din ve ibadet hürriyeti sağlanacak, müsadere usulü kaldırılacak vergi herkese eşit olacak, rüşvet önlenecek ve askerlik görevi yeniden düzenlenecek.
- **KIRIM SAVAŞI 1853**: Boğazlar meselesinin İngiltere lehine çözümlenmesinden rahatsız olan Rusya "**Hasta Adam**" diye nitelendirdiği Osmanlı devletini paylaşmayı İngiltere'ye teklif etti. İngiltere teklifi red edince Rusya, Küçük Kaynarca anlaşmasına dayanarak Osmanlıya saldırdı. İngiltere, Fransa ve İtalya devletleri Osmanlı devletinin yanında yer alınca Rusya çıkmak zorunda kaldı. Savaş sonunda **PARİS ANTLAŞMASI** yapıldı.
- Osmanlı devleti **ilk defa Kırım Savaşı'ndan sonra borç almak** zorunda kalmıştır.
- Daha sonra **Islahat Fermanı** ilan edildi. Paris anlaşmasında bir maddede fermanın bahsedilerek Osmanlı'nın iç işlerine karışma hakkını dayattılar. Islahat fermanına göre Hristiyanlar Müslümanlarla, memurluk dâhil sosyal ve idari görevlerde eşit olacaklar, bedelli askerlik yapabilecekler.
- Dağılma döneminin Rus yanlısı Sadrazamı **Mahmud Nedim Paşa**'dır.
- 1876'da Kanuni Esasi ilan edildi.
- 91 Rus Harbinde Rusları Erzurum'da durduran **Nene Hatun**'dur.
- I. Meşrutiyeti ve II. Meşrutiyeti ilan eden padişah **II. Abdulhamid'dir**. (1.Meşruteyette meclis geldi ama seçimi yine padişah yapıyordu. Bu yüzden tekrar isyan çıktı, halktan oluşan meclis kurulması istendi. 2.Meşrutiyet ilan edildi.)
- Meşrutiyeti istemeyener ve Meşrutiyeti isteyen İttihat ve Terakkiler arasında **31 Mart Vakası** çıktı. Bu isyanı bastıran Hareket Ordusudur yani Mustafa Kemal Paşa'dır.
- II. Abdulhamid meclis kararıyla hal edildi. Yerine V. Mehmed Reşad tahta çıktı. Bu karışık ortamda İtalya **Trablusgarp'a** (Libya) saldırdı. **Uşi anlaşmasıyla** Trablusgarp Osmanlıdan koparılarak İtalya'ya yine 12 adalar önce geçici olarak İtalya'ya sonra II. Dünya savaşından sonra Yunanistan'a bırakıldı.
- **BALKAN SAVAŞLARI**: II. Abdülhamid'in tahttan indirilmesini fırsat bilen Rusya, Türkleri Avrupa'dan atmak için Balkan devletlerini birleştirdi. **Londra Antlaşması** ile son buldu.

- Osmanlıyı kurtarma akımları şunlardır: OSMANLILIK, TÜRKÇÜLÜK (Ziya Gökalp, Yusuf Akçura, Mehmet Emin Yurdakul destekledi.) , TURANCILIK(Enver Paşa destekledi.) , İSLAMCILIK, BATICILIK.

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI (1914-1918)

[İttifak: Almanya, Avusturya ve İtalya, İtilaf: İngiltere, Fransa ve Rusya]

- İngiltere, Osmanlı devletinin parayla satın aldığı **Sultan Osman ve Reşadiye** adlı savaş gemilerine el koydu.
- İngiliz gemilerinden kaçan **Goben (Yavuz) ve Breslou (Midilli)** iki Alman gemisi boğazlardan geçerek Osmanlı devletine sığındı. Bu gemileri satın aldığını duyuran Osmanlı devleti gemilere kendi bayrağını astı. Osmanlı gemilerinin Rus limanlarını vurması ile Osmanlı resmen İttifak devletleri yanında savaşa girmiş oldu. Rusya 1 Kasım 1914'te Osmanlı devletine savaş ilan etti. Osmanlı devletinin savaşa girmesini Almanya büyük sevinçle karşıladı.
- Ruslar **Bolşevik İhtilali** ile savaştan çekildi.
- **Çanakkale**'de ortaya konan destan Anadolu'da Milli Mücadele ateşini yaktı.
- ABD savaşa dahil oldu ve savaşı sona erdirdi. Mondros Ateşkes Antlaşması imzalandı.
- Birinci dünya savaşı sonrasında **Almanya Versay** anlaşmasıyla savaştan çıkarken önemli topraklarını ve bütün sömürgelerini kaybetti. **Saint German anlaşmasıyla Avusturya-Macaristan** imparatorluğu parçalandı. Türkiye ile Sevr imzalamaya çalıştılar ama Vahdettin **Sevr'i kabul etmedi**. Türkiye Kurtuluş Savaşı zaferi sonucu **Lozan imzaladı**.
- **1 Kasım 1922'de Saltanatın kaldırılmasıyla** Osmanlı devleti sona erdi.

ÜNİTE 14: OSMANLI KÜLTÜR VE MEDENİYETİ

- **Devlet-i Aliyye** veya **Devlet-i Osmaniyye** denilen Osmanlı devletine imparatorluk denilemez.
- Kuruluş döneminde Dîvân-ı Hümayun başkanlık ederek devletin ve milletin sorunlarıyla doğrudan ilgilenen Padişah, daha sonra **Dîvân'da bulunma usulü (Fatih devrinde) kaldırılınca toplantıya katılmamaya** başladı.
- Uygulama en büyük şehzadenin tahta geçmesi şeklindeydi. Fatih kanunnamesinde devletin bekası için padişah olanın diğer şehzadeleri ortadan kaldırmasına cevaz verildi.
- **I. Ahmed (1603-1617) devrinde EKBER VE ERŞED SİSTEMİ** (en yaşlı ve olgun olanın) tahta geçmesi şeklinde daha açık bir kurala bağlandı. Tahta geçen padişah kara veya deniz yoluyla Eyup Sultan'a giderek merasimi kılıç kuşanır. Kanuni'den sonra ülkeyi Padişahlar saraydan idare etmeye başladılar.
- Veziri azamın asıl görevi Divana başkanlık etti. Vezir savaş zamanında orduya kumanda ettiği zamanlarda Serdarı Ekrem unvanını kullanırlar.
- Fatih Sultan Mehmet'in yaptırdığı ve halen ayakta olan önemli mimari yapı **Topkapı Sarayı'dır**.
- Osmanlı başkentleri şunlardır: **Söğüt- İznik- Bursa- Edirne-İstanbul**.
- Ordunun sefer esnasında hukuk işlerinden sorumlu kişiye **Kazasker** denir.
- **Reisülküttab** idari ve diplomatik yazışmalarla,
- **Defterdar** arazi ve tapu tahriri, vergilerin tahsil ve harcama yerleriyle,
- **Nişancı** tuğra ve örfi kanunların tatbikiyle ilgilenirler.
- Osmanlı devletinin ilk başlarında ordunun en önemli sınıfı Yeniçeri Ocağıydı. Daha sonra Düzenli orduyu **Orhan Bey** kurdu. I. Murad zamanında devşirme usulü başladı.
- **Yeniçeri Ocağını Sultan II. Mahmud ortadan kaldırdı**. Nizamı Cedit ordusunu kurdu.
- Donanmadan sorumlu kişiye **Kaptan-ı Derya** denir.